

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

HAYAT SENDE DERNEĞİ

Devlet Koruması Altında Yetişen Üniversite Öğrencilerinin İhtiyaçları ve Öneriler Raporu

Ankara | 2025

Bu yayın, CEİDizler Hibe Programı kapsamında Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçeriği yalnızca Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İçindekiler

(Okumak istediğiniz başlığa tıklayabilirsiniz.)

1. Hayat Sende Derneği	1
2. Giriş	2
3. Yöntem	2
4. Araştırma Analizi	3
4.1. Bilgilendirme	3
4.2. Standart Uygulama	4
4.3. Harçlık Miktarı	4
4.4. Haklara Erişim ve Hak İhlalleri	5
4.5. Eğitim ve Kurs Destekleri	5
4.6. KYK Yurtları	6
4.7. Kıyafet Desteği	6
4.8. 18 Yaş Sonrası İçin Koruma Kararı	7
4.9. Mezuniyetten Sonraki Haklar	7
4.10. Cinsiyete Göre Koruma Altında Olma Deneyimleri	7
5. Sonuç	9
6. Öneriler.....	10
6.1. Koruma altındaki üniversite öğrencilerinin ayrı bir yönetmeliğe tabi olması	10
6.2. Kuruluş personelinin bilgilendirilmesi	10
6.3. Kuruluş personelinin bilgilerin öğrencilere aktarımı konusunda takip edilmesi	11
6.4. Kıyafet desteklerinin tüm kuruluşlarda bir standart haline getirilmesi	11
6.5. Öğrencilerin haklara erişim konusunda sorun yaşamaları durumunda izleyecekleri prosedürler konusunda bilgilendirilmesi..	11
6.6. Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezun olmadan önce mezuniyet sonrası haklarına dair bilgilendirilmesi	11
6.7. Harçlık miktarının artırılması ve yaz döneminde ek harçlık desteği sunulması	12
6.8. Kız ve oğlan çocuklarına yönelik uygulamalarda eşit bir yaklaşımın benimsenmesi	12

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği (Hayat Sende), 2007 yılında kendileri de devlet koruması altında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulmuş olup devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin temel yaşam becerilerini kazanmış şekilde, ayrımcılığa uğramadan hayata atılması vizyonuyla çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Derneği kuran gençler korumadan ayrıldıklarında yaşadıkları güçlüklerden yola çıkarak kendilerinden sonra korumadan ayrılacak arkadaşları için bir destek mekanizması kurmayı amaçlamışlardır.

Toplumda koruma altında yetişen çocuk alanındaki çalışmaların birçoğunun merhamet ve acıma temelli olduğu görülmektedir. Hayat Sende bu bakış açısına karşı çıkarak hak temelli bir yaklaşım savunmakta, her bireyin hak sahibi olduğu ancak bazı bireylerin toplumdaki diğer bireylere göre haklara erişimde daha çok güçlük yaşadığından yola çıkarak fırsat eşitliği amacıyla çalışmalarını yürütmektedir.

Koruma altında yetişen çocuk ve gençlerin toplumda karşılaştığı ayrımcılık, dışlanma ve etiketlenmeye karşı savunuculuk ve farkındalık çalışmaları yürütmektedir. Ayrıca dernek koruma altında yetişen ve çoklu hassasiyet yaşayan gruplara yönelik özelleşen çalışmalar da yürütmeye çalışmaktadır.

2. Giriş

Devlet koruması altında yetişen üniversite öğrencileri, eğitim hayatlarının birçok döneminde destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadır. Bu öğrencilerin, eğitim süreçlerini sürdürürken barınma, maddi destek, psikososyal destek, rehberlik hizmetleri ve sosyal hayata entegrasyon gibi birçok alanda gereksinimleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, sahip oldukları haklara erişim süreçlerinde bilgi eksikliği, bürokratik engeller ve yeterli yönlendirme olmaması gibi güçlükler yaşadıkları gözlemlenmektedir.

Bu çalışma, devlet koruması altında yetişen üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarını ve haklarına erişimde karşılaştıkları güçlükleri daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, öğrencilerin yaşadığı sorunlar sistematik bir şekilde ele alınarak, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilecektir.

Araştırma, öğrencilerle yapılan online bir toplantı ve bir anket aracılığıyla gerçekleştirilen saha çalışmasına dayanmaktadır. Bu sınırlı araştırma, mevcut destek mekanizmalarının etkinliğini değerlendirmek ve ihtiyaçları tespit etmek açısından ilk adım olarak görülebilir. Sonuç olarak, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak somut öneriler geliştirilerek, ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılması hedeflenmektedir. Bu raporun, devlet koruması altındaki bireylerin eğitim süreçlerini daha kapsayıcı ve destekleyici bir hale getirme yolunda rehberlik etmesi amaçlanmaktadır.

3. Yöntem

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin tecrübelerini dinlemek amacıyla 20 üniversite öğrencisi ve dernek çalışanlarının katılımıyla online bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıyı kendisi de koruma altında olan bir üniversite öğrencisi ve Hayat Sende Derneği'nden bir görevli kolaylaştırmıştır. Toplantı akışında öncelikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hazırladığı Yüksek Öğrenim Rehberinden yararlanılarak oluşturulan kısa bilgilerle gençlere sunulan hizmetler anlatılmış, sonrasında gençlerin yaşadıkları zorlukları dört kişilik gruplarda konuşmalarına imkan sağlanmıştır. Her gruptan bir ya da iki kişi konuştuklarını büyük grupta özetlemiş ve tüm seslerin duyulmasına alan açılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında Hayat Sende'nin koruma altındaki üniversite öğrencileriyle bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. 13 sorudan oluşan ankette, katılımcıların hakları ile ilgili ifadelerle, 1: Bana hiç uymuyor, 2: Bana kısmen uyuyor ve 3: Bana çok uyuyor cevaplarından birini vermeleri istenmiştir. Bu çalışmada her soruya farklı sayıda öğrenci cevap vermiş, toplamda 98 öğrenci ankete dahil olmuştur.

4. Araştırma Analizi

Analiz bölümünde, online toplantıya katılan gençlerin ifadeleri ve anket sonuçlarından yararlanılarak elde edilen sonuçlar başlıklar halinde sıralanmıştır.

4.1. Bilgilendirme

Araştırma kapsamında yapılan online toplantıda öğrencilere “Koruma altında yetişen bir üniversite öğrencisi olarak nelere ihtiyaç duyuyorsunuz, hangi haklarınıza erişimde zorluk yaşıyorsunuz, bu haklar kapsamında devletten başka nasıl talepleriniz olabilir?” soruları sorulmuş ve bu sorulara diledikleri gibi cevap vermeleri istenmiştir. Yapılan çalışma boyunca verilen cevaplarda gençlerin en çok ihtiyaç duydukları konunun doğru ve zamanında bilgilendirme olduğu görülmüştür.

Bilgilendirme konusunda ilk sorun, kuruluşlarda çalışan görevlilerin gençlerin haklarına dair yeterli bilgiye sahip olmaması olarak ortaya çıkmıştır. “Kuruluştaki sorumlu, haklarıma ve kuruluşun sorumluluklarına dair yeterli ve güncel bilgiye sahip ve bilgileri benimle paylaşıyor.” ifadesine katılımcıların %59'u “Bana hiç uymuyor” cevabını vermiştir. Online buluşmada ise katılımcılar bu sorunu dile getirmiş ve Bakanlığın görevlileri bilgilendirmesini talep etmişlerdir. Bir katılımcı, görevlilerin yeterince bilgiye sahip olmamasıyla ilgili olarak Bakanlık takibinin önemini vurgulamıştır.

“Öncelikle bakanlık bizim tüm haklarımızı memurlara öğretiyor mu? Bakanlığın böyle bir görevi olmalı. Bakanlık bunu yapıyor mu? Bakanlıktan bunu isteyelim. Siz önce memurlara öğretin. Bu detayları. Memurlarımız var. Öğrensinler de hani biz sorduğumuzda cahil cahil bakmasınlar.”

Yine başka bir katılımcı benzer görüşleri dile getirerek, tüm bilgilerin yazılı halde görevlilere verilmesini önermiştir.

“Şunu eklemek istiyorum, eğer Bakanlık yılda bir, altı ayda bir çok zor değil diye düşünüyorum. Bir iki sayfalık bir hakları gönderse bu grup sorumlularına, onlara da zorunlu olarak çocuklara anlatın dese, çocukların eline de 14-15 yaşından itibaren bu kağıtlar verilse, sorun çok daha kolay olur. Önce grup sorumlusu ben bilmiyorum diyemez. İkincisi, çocuk da istediğinde bak sen bana bunu verdin, sen bana öğrettin. Ben bunu bilmiyorum diyemez. Çocuk da hakkını bilir.”

Bununla birlikte bir katılımcı, bilgi eksikliğinin nedeninin kuruluştaki görevlilerin daha önce benzer sorunları yaşamış gençlerle muhatap olmaması olabileceğini söylemiştir.

“Kurum içerisindeyken mesela bir ehliyet ihtiyacı duymayabiliyoruz veya varsayıyorum bir Üniversite hakları ile ilgili çok bir ihtiyacımız olmuyor. Çünkü kurum içerisindeyken bunların çok farkında olmuyoruz. O yüzden genelde kurum içerisindeki hocalar bu bilgileri çok uzun süre birine vermedikleri zaman veya örnek veriyorum çıkan çocuklar da bunları sormadıkları zaman falan diyeyim. Aslında sormasak da vermeleri gerekiyor da. Böyle durumlar yaşandığı için bazen hocalar bu bilgileri vermekten geri kaçınabiliyor. Benim grup sorumlumun mesela benden önceki dönemde üniversiteye yolladığı öğrenci sırasında bildiği bilgileri aktarması ve daha sonrasında onunla beraber öğrendiği bilgilerin de varoluşuyla beraber bana da biraz bilgi aktarımı sağlamıştı. Onun dışında diğer hocaların mesela hiç üniversiteye gitmemiş öğrencileri olmuş olabiliyor veya yeni o göreve başlamış olabiliyorlar. Bazen öyle hocaların eksiklikleri de bu sebepten dolayı da olabiliyor.”

Bilgilendirmeye yönelik bir diğer sorun ise görevlilerin önemli bilgilere sahip olmaları ancak gençlere aktarmamaları olarak ifade edilmektedir. Bunu bir katılımcı şu şekilde dile getirmiştir:

“Çoğu hocalarımızın sırf kendini yormamak için bizim haklarımızı bize karşı bilgilendirmiyor diye düşündük.”

4.2. Standart Uygulama

Gençler haklara erişim ve bilgilendirme noktasında iller ve kurumlar arasında farklı uygulamaların olduğunu, hatta bu uygulamaların aynı kurum içinde kişiden kişiye göre değişebildiğini belirtmektedirler.

“Şöyle bir problem de var. Hoca bizim haklarımızı biliyor fakat kişiye göre bu hakkı verip vermiyor. Oradaki işte sevdiği çocuğa tamam gel sana şunu sağlayalım ama öbürüne hayır bunu yapmayalım. Böyle bir durum var.”

“Ablam (A şehrinde), kız kardeşim (B şehrinde), ben (C şehrinde), yakın arkadaşım (D şehrinde). Hepimizin kurumu aynı olaylara farklı reaksiyonlar veriyor. Örneğin yazın KYK’da kalma olayını, (A şehri) sadece üniversite okuduğun şehir, (B şehri) üniversite okuduğun ya da o zamana kadar hayatımı idame ettirdiğim şehir olarak söylerken (C şehri) hangi şehir istersen olarak yorumluyor. Bu kadar ters cevapları mantıklı bulmuyorum ve yönetmeliği uyguladıklarına da inanmıyorum.” (Bu ifadede geçen şehir isimleri gizlilik gereği değiştirilmiştir.)

4.3. Harçlık Miktarı

Farklılaşan uygulamaların harçlık miktarları konusunda da devam ettiği dile getirilmektedir. Gençler yönetmeliğe göre yaz döneminde tek kalem harçlık verilmesi durumunun da değişmesini talep etmektedirler.

“Harçlık konusunda her üniversite öğrencisinin aynı şartta olmasını da eklemenizi isterim. Bazı öğrencilerin çift harçlığa sahip olmaması veya kendim üzerinde örnek verecek olursam çoğunlukla harçlık miktarında zam gelmesi yerine düşüş olmasını da eklemek isterim.”

Yine benzer şekilde başka bir katılımcı, yazın tek harçlık verilmesinin ihtiyaçları karşılamadığını dile getirmiştir:

“Aynı şekilde yazın KYK’da kalınması olayının da... Bizzat bu yaz kaldım asla mantıklı olmadığını düşündüğüm şekilde... Yazın tek harçlık gelirken, sadece kalmamın ücretsiz olduğunu ve yemeğe ücret, sabah 50 akşam 110 TL’den, bana verilen harçlıktan fazlasını yemeğe vermem istendi.”

4.4. Haklara Erişim ve Hak İhlalleri

Ankete katılan katılımcıların %28’i “Kuruluştaki sorumlu, haklarımı dile getirdiğimde kabul ediyor ve haklarıma erişmem konusunda bana destek oluyor.” ifadesini “Bana hiç uymuyor” diyerek cevap vermiş, sadece 16’sı bana çok uyuyor demiştir. Bu durum sadece bilgilendirme konusunda değil, haklara erişimin desteklenmesi konusunda da bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Üniversite süreci hakkında yapılan bilgilendirmelerde hangi konulara ihtiyaç olduğuna bakıldığında, bu konuların başında hak ihlalleri gelmektedir. Katılımcılardan sadece %27’si “Bir hakkıma erişemediğimde ne yapmam gerektiğini, kime başvurmam gerektiğini, ve gerekirse dilekçe yazabileceğimi biliyorum.” ifadesine bana çok uyuyor demiş, %38’i ise “Bana hiç uymuyor” diyerek cevap vermiştir.

4.5. Eğitim ve Kurs Destekleri

Bilgilendirmenin yeterli olmadığı bir başka konunun ise eğitim ve kurs destekleri olduğu dile getirilmiştir. “Okulumla bağlantılı olarak her türlü kitap, kırtasiye, sınav giriş harcı, sürücü ve dil kursu da dahil olmak üzere masraflarımın yönetmelik gereğince karşılanabileceğini ve bu desteklerden yararlanmak için nasıl bir yol izleyeceğimi biliyorum.” ifadesine ise katılımcıların %51’i “Bana hiç uymuyor” cevabını vermişlerdir.

Kırtasiye destekleri kapsamında verilen desteğin uygulamasında da bazı güçlükler olabildiği bir katılımcının aşağıdaki ifadelerinde görülmektedir:

“Eğitim giderleri konusunda da; anlaştıkları kırtasiyede ders kitabının bulunmaması durumunda sanal market üzerinden alındığında öğrenciden kesilmemesini ve kuruluştan uzak yani ilçede okuyan öğrencilerin kendi bütçesi ile aldığı kırtasiye araç gereçleri nedeniyle verdiği kırtasiye fişinin kesin bir şekilde öğrenciye geri ödenmesini talep ediyorum.”

4.6. KYK Yurtları

Katılımcıların daha bilgili olduğu konular ise KYK yurtlarında kalma hakkı ve kıyafet desteğidir. Katılımcıların %77'si "KYK yurtlarında koruma altındaki gençlere öncelik tanındığını, başvurmam halinde kabul alacağımı, yurttta sabah ve akşam yemeğı yiyecebileceğimi, yaz döneminde de KYK yurdunda ücretsiz bir şekilde kalabileceğimi biliyorum." ifadesine "Bana çok uyuyor" cevabını vermiştir. İfadede geçen ücretsiz yemek ve yaz döneminde kalmaya devam etme ifadelerinin katılımcıların bir kısmı için net olmadığını, bu yüzden "Bana çok uyuyor" seçeneğini seçmedikleri tahmin edilmektedir. Bunun nedeni katılımcıların %83'ünün KYK yurdunda kalma hakkından sorunsuzca yararlanabildiğini söylemiş olmalarıdır.

4.7. Kıyafet Desteğı

Kıyafet desteğı, gençlerin çoğunluğunun bildiğı ancak uygulamasını yeterli bulmadığı bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. "Yaz ve kış dönemi olmak üzere senede iki defa aynı (kıyafet seçimi) ya da nakdi (çek/kart) olarak kıyafet desteğı alabileceğimi biliyorum." ifadesine katılımcıların %66'sı "Bana çok uyuyor" diyerek cevap vermiştir. Bununla birlikte, katılımcıların sadece %19'u "Aynı olarak verilen kıyafet desteklerinde (kıyafetlerin direkt olarak verildiğı desteklerde) verilen kıyafetlerden memnunum ve bu destekten sorunsuzca yararlanabiliyorum." ifadesine "Bana çok uyuyor" cevabını vermiştir. %55'i ise bu destekten sorunsuzca yararlanamadığını ifade etmiştir.

Yapılan toplantı esnasında bir katılımcı kıyafet desteğıyle ilgili aşağıdaki ifadeleri dile getirmiştir.

"Bazı kurumlarda, mesela bir arkadaşımızın (A şehrindeki) kurumunda bu ücret eline geçebiliyormuş ama yeni geçtiğı kurumda bu ücret olmuyormuş ve farklı bir mağazadan alışveriş yapması gerekiyormuş. Ve buradaki bedenler veya işte örnek veriyorum tarzına da uymayabiliyor veya bedenlere de uymayabiliyor. O da bu kıyafetleri kullanamıyor doğal olarak. Yani ihtiyacını karşılayamamış duruma geliyor. Bunun üzerinde durduk. Bir de yine bir arkadaşımız (B şehrinde) kalıyormuş. Onun da yazın harçlıkları eline yaz kıyafetleri için eline para verebiliyorlarmış. Yani kart şeklinde verebiliyorlarmış. Ama kışın erkek giysileri veriyorlarmış. Yani erkek mağazalarından alışveriş yapma durumları oluyormuş. Bundan dolayı da o da sorun yaşayabiliyormuş." (Bu ifadede geçen şehir isimleri gizlilik gereğı değiştirilmiştir.)

Bir başka katılımcı da kıyafet yardımının bazı yerlerde hiç yapılmadığı, yapılan kısmının da bağış destekleriyle yapıldığını belirtmektedir:

"Üniversite öğrencisiyim, geleli üç yıl oldu. Okulda üçüncü yılım ve sadece iki kez alışveriş yaptığımı hatırlıyorum; o da gelen az miktardaki çeklerle bağışçıların verdiği. Burada bize ödenek gelmediğı, her yerde olan kıyafet olanağının olmadığı söyleniyor."

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere öğrenciler hakları konusunda bilgili olsalar da bu haklara erişim noktasında hala desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

4.8. 18 Yaş Sonrası İçin Koruma Kararı

Bir başka sorun ise, artık reşit olan öğrencilerin hakkındaki koruma kararı ile ilgili kafa karışıklıklarıdır. Öğrenciler, 18 yaşını geçseler bile koruma kararları devam ettiği sürece koruma altındaki diğer çocukların faydalandığı tüm haklardan yararlanmaya devam edebilmektedirler.

“Kurumda kalırken, o dönemde işte örnek veriyorum bir dış sorunumuz varsa, farklı bir sorunumuz varsa, bu kurum genelindeyken karşılanıyordu. Ama şimdi kurumdan çıkıp KYK’da kaldığımız için bu hakların tekrar bizim elimizde olmayışı gibi bir durum söz konusu oluyor. Aslında bu haklara hala tabiyiz.”

Bir katılımcının yukarıdaki ifadesi barınma ihtiyacının KYK’da karşılanmasından dolayı ortaya çıkan kafa karışıklığını ve haklara erişimde yaşanan zorlukları ifade etmektedir.

4.9. Mezuniyetten Sonraki Haklar

Üniversite hayatından sonraki haklara dair sorulan sorular ise öğrencilerin gelecekte ihtiyaç duyacakları haklarından çok az haberdar olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %48’i “Memuriyet atamalarına nasıl dahil olabileceğimi ve nasıl tercih yapabileceğimi biliyorum.” ifadesine, %49’u “Memuriyet atamamı beklerken bağlı bulunduğum İl Müdürlüğü’nde Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme birimleri aracılığıyla barınma desteğine başvurabileceğimi biliyorum.” ifadesine ve %60’ı “Üniversiteyi bitirdikten sonra özel sektörde işe başvurduğumda, sigorta ücretlerimin ilk 5 yıl devlet tarafından karşılanacağını biliyorum.” ifadesine “Bana hiç uymuyor” cevabını vermiştir. Bu durum öğrencilerin, henüz başlarına gelmeyen durumlarla ilgili haklarını çoğunlukla bilmediklerini göstermektedir.

4.10. Cinsiyete Göre Koruma Altında Olma Deneyimleri

Çalışmada gençlerin cinsiyete dayalı deneyimleri de sorulmuştur. “Haklara erişim konusunda cinsiyetler arasında bir fark olduğunu gözlemliyorum.” ifadesine katılımcıların %50’si evet, katılıyorum demiştir. “Haklarıma erişimde cinsiyete bağlı bir ayrımcılık yaşadım.” ifadesine ise %23 katılıyorum demişken %31 emin olmadığını söylemiştir. Kız çocukları ve oğlan çocukları arasındaki farklı uygulamalara dair bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kuruluştaki kız çocuklarının özgürlükleri kısıtlanıyordu. Dışarı çıkma saatleri, giyim tarzı, vb. erkekler daha özgürdü. Kızların başına bir şey gelme ihtimali daha fazla olduğu için. Kendi çıkarlarını korumak için yapıyorlardı.”

Yine başka katılımcı benzer sözlerle bu durumu desteklemiştir:

“Erkekler 14 yaşında telefon alınırken kızlara üniversiteye gitmesi gerektiği söylenirdi. Erkekler her saatte her gün sınırsız dışarıda olabilirken biz (A şehrinde) kızlar olarak tek başımıza kılı kırk yararak zoraki alırdık, maksimum 2 saat derdi sorumlum. Erkekler her yaz tatile giderken kızlara evde bazen TV bile yasak otururduk. Erkekler sevgili yapınca normaldi ama bir kız bir erkekle yan yana görülünce bile olay olurdu. ‘Kimdi o sevgilin mi?’ Tehdit, dışarı çıkmasının engellenmesi vs. Hiçbir kulüp, etkinlik olmadığından dert yandığımızda “hanım hanımcık oturun işte” denirdi. Kız evlerinde temizlik ve görevler çok ciddiye alınırdı, bakılmadık yer bırakılmazken erkekler süpürge tutmadan kurumdan çıkardı.” ((Bu ifadede geçen şehir ismi gizlilik gereği değiştirilmiştir.)

Bu ifadelerden, kuruluşlarda oğlan ve kız çocuklara yönelik farklı uygulamalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Başka bir katılımcı da kendi yaşadığı bir tecrübeyi şu şekilde aktarmıştır:

“Sevgi evlerinde kalırken aynı sitede bulunduğumuz erkek ev ile kavga yaşamıştım. İkimiz de hatalıydık ama ben telefon cezası çarşı izninin kapatılması gibi cezalar alırken kavga ettiğim kişi hiçbir ceza almamıştı.”

Kız çocukların olumsuz etkilendiği bu uygulamalar dışında genç erkeklerin de etkilendikleri bazı uygulamalar bulunmaktadır.

“Kızlara tanınan çeyiz yardımı, himaye oluşu gibi haklar başka destek olacak kimsesi olmayan erkeklerle de verilmeli. Onların bu ihtiyacının karşılanmaması eşitliğe aykırı. Erkekler engelli, çalışamayacak durumda bir hastalık sahibi ise, kalacak yer de yoksa bakanlığa bağlı yurtlar var, bunun için gerekli yönlendirme yapılmalı.”

Bu konuda yapılan diğer paylaşımlar da şöyle olmuştur:

“Ben kurum bakımındayken gördüğüm 2 ayrımcılık vardı. Biri erkek çocuklarının çocuk evlerine sırf erkek olduğu için seçilmeden direkt gitmesi, diğeri de erkek çocuklarının telefon kullanabilmesiydi. Biz çocuk evlerine gitmek için belirli şartları taşımak zorundaydık ve sıra bize gelirse gidiyorduk. Ayrıca orada bir problem yaşadığımızda biz çocuk evleri sitesine gönderilirdik ancak erkeklerde bu yok. Aynı şekilde telefonda bir ayrımcılık söz konusuydu. Erkekler 12-13 yaşından itibaren telefon kullanabiliyorlardı.”

“Cinsiyete bağlı ayrımcılık vardı. Kız ve erkek yurtları olarak... Örneğin kızlar dışarı çıkacağı dediklerinde 3 saatten daha fazla dışarıda takılmalarına izin verilmezken erkekler dışarı çıkacağı dediklerinde istedikleri zaman dönebilirlerdi. Telefon meselesinde de işte kız öğrenciler için sadece tuşlu telefona izin veriliyor akşam altıya kadar ama erkek öğrenciler için dokunmatik telefon serbestti. Giyim meselesinde de erkekler şort atlet vs. giyinince sıkıntı yok ama kızlar giyinince tutanaklar havada uçuşuyordu.”

5. Sonuç

Yapılan çalışmada dikkati çeken en önemli unsur, öğrencilerin bilgilendirilmesi konusunda yaşanan güçlüklerdir. Bunun nedenleri, görevlilerin bilgi eksikliği ya da sahip olduğu bilgileri öğrencilerle paylaşmamaları ya da öğrencilerin henüz ihtiyaçları olmayan bilgilere ilgi göstermemeleri olabilir. Öğrencilerin bazıları hakları konusunda iyi derecede bilgiye sahipken, bazılarının bu konuda sorun yaşamaları standart bir uygulamanın tüm kuruluşlarda var olmadığının işaretidir.

Gençlere göre standart uygulamanın olmadığı düşünülen en önemli konulardan biri harçlık miktarlarıdır. Harçlık miktarının ilden ile farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca yaz dönemlerinde (yönetmelik gereği) tek harçlık verilmesinin gençlerin yaz döneminde ihtiyaçlarını karşılamalarında güçlük oluşturduğu belirtilmektedir.

Öğrencilerin haklar noktasında önemli bilgi eksikliklerinden biri kitap, kırtasiye, kurs ücretlerinin devlet tarafından karşılandığı bilgisidir. Öğrenciler böyle bir hakları olduğunu bilseler de bu hakka erişim konusunda sıkıntı yaşamakta, nasıl başvuru yapacaklarını bilmemektedirler. Bu durum üniversitede birçok kırtasiye ve kurs masrafı olan öğrencilerin haklarından yararlanmasının önünde ciddi bir engel oluşturabilmektedir.

Kıyafet desteği ise öğrencilerin haklarında bilgi sahibi oldukları ancak uygulamada sıkıntı yaşanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin birçoğu böyle bir hakka sahip olduklarını bilmekte ancak yapılan uygulamalardan memnun kalmamaktadırlar. Bunun nedeni olarak, standart haline getirilmemiş uygulamalar gösterilebilir. Üniversite öğrencileri için kurum tarafından seçilmiş kıyafetler arasından seçim yapmak ideal bir uygulama olmayıp gençlerin kendi ihtiyaçlarına göre alışverişlerini belirli bir bütçe karşılığında yapmaları sağlanmalıdır. Bu durum İl Müdürlüklerinin inisiyatifine bırakılmamalı standart bir uygulama geliştirilmelidir.

Farklı bölgelerde yaşayan ve farklı kuruluşlara bağlı olan öğrencilerin zaman zaman hak ve hizmetlere erişimde güçlük yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin haklarına erişme konusunda nasıl bir yol izleyeceğini bilmeleri çok önemli bir nokta olmaktadır. Ancak, katılımcıların çoğunluğu bir hak veya hizmete erişemediğinde ne yapacağı ile ilgili bilgilerinin olmadığını dile getirmiştir.

Korumadan ayrıldıktan sonraki sürece dair hak ve hizmetler bağlamında öğrencilerin çoğunluğunun yeterli bilgiye sahip olmaması koruma sonrası yaşama geçişte güçlükler oluşturabilmektedir. Bu yüzden, gençlerin sahip oldukları hakları ve sunulan hizmetleri korumadan ayrılmadan önce öğrenmeleri sağlanmalı ve ihtiyaç duyduklarında bilgi alabilmeleri için ilgili kurum ve kuruluşların iletişim kanallarının açık olması gerekmektedir.

Koruma altındaki gençlerin tecrübesi cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Kızlar, verilen izinler konusunda daha çok kısıtlanırken, ev işleri konusunda daha fazla beklentiyle karşılaşmaktadırlar. Erkekler için ise çeyiz yardımının olmaması bir fark olarak ortaya çıkmaktadır.

6. Öneriler

6.1. Koruma altındaki üniversite öğrencilerinin ayrı bir yönetmeliğe tabi olması

Koruma altındaki üniversite öğrencileri de “Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” kapsamında hak ve hizmetlere erişmektedirler. Ancak bu yönetmelik artık 18 yaş üstünde olan ve bakım kuruluşlarında kalmayan (KYK’da kalan) gençlerin ihtiyaçlarına karşılamamaktadır. Bu yönetmelik bir kuruluşun işleyişi baz alınarak oluşturulmuş, sunulan destekler bu kapsamda sınırlandırılmıştır. Ancak üniversite öğrencilerinin kıyafet, kırtasiye, sportif ve kültürel faaliyetler kapsamında ihtiyaçlarını bu yönetmelik kapsamında karşılamaya çalışmak hem kurumları hem de gençleri güç bir sürece sokmaktadır. Bu nedenle üniversite öğrencilerine sunulacak hak ve hizmetler ayrı bir mevzuat belgesi ile belirlenmelidir.

6.2. Kuruluş personelinin bilgilendirilmesi

Koruma altındaki üniversiteli öğrenciler kuruluştaki ilgili personelden birçok konuda destek almakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bundan dolayı, görevlilerin öğrencilerin haklarına yönelik doğru bilgiye sahip olması ve gençleri bilgilendirmesi çok önemli olmaktadır.

Koruma altında yetişen çocukların yaş gruplarına göre hazırlanmış, hakları ve sorumluluklarını içeren bilgilendirmelerin Bakanlık tarafından yılda 2 kere çocuk ve gençlere iletilmesini sağlayacak bir uygulama planı geliştirilmesi önerilmektedir. Bu sayede hem çocuklar kendi haklarını öğrenebilecek hem de görevliler bilgilerini güncelleme şansı bulacaklardır.

İkinci olarak üniversiteli öğrencilerin haklarına yönelik hazırlanan Yüksek Öğrenim Rehberinin güncellenerek kuruluşlara yeniden gönderilmesi önerilmektedir. Bu belge, öğrencilerin temel haklarını ifade ederken haklara ulaşma konusunda izlenecek prosedürlere yer vermemektedir. Hakların ayrıntılı içerikleri, başvurma yolları, ihlali durumunda uygulanacak yöntemler bu rehberde eklenmelidir. Belge her ne kadar Bakanlığın web sitesinde bulunsa da öğrencilerin belgeye ulaşması zor olabilmektedir. Bundan dolayı, her kuruluşun bu belgeyi üniversiteyi kazanan gençlere basılı ve dijital halde iletmesi önerilmektedir.

6.3. Kuruluş personelinin bilgilerin öğrencilere aktarımı konusunda takip edilmesi

Bakanlığın bilgilendirme belgelerini kuruluşlara göndermesi, öğrencilerin bu belgeleri alması için yeterli olmayabilmektedir. Kuruluştaki görevlilerin bu bilgi ve belgeleri öğrencilere iletip iletilmediğinin takip edilmesi gerekmektedir. Bunun için öğrencilerin bu bilgi ve belgeyi alırken, belgeyi okudukları ve anladıklarına dair bir onam metni imzalamaları önerilmektedir. Bu imzaların İl Müdürlükleri tarafından senede iki kez kontrol edilmesi ve eksik olması durumunda bilgilendirmeyi tekrarlamaları da öneriler arasında yer almaktadır. Ayrıca Bakanlık merkez teşkilatı her sene üniversiteyi kazanan gençlerle birebir iletişim kurarak ilgili bilgi ve belgelerin iletilip iletilmediğini teyit edebilir. Her yıl ortalama 250 gencin üniversiteyi kazandığı düşünüldüğünde bunun takip etmesi çok zor bir süreç olmayacağı değerlendirilmektedir.

6.4. Kıyafet desteklerinin tüm kuruluşlarda bir standart haline getirilmesi

Kıyafet desteği ile ilgili yaşanan temel problem alışveriş yapılan mağazaların öğrencilerin ihtiyaç duyduğu çeşitlilikte ürün içermemesi, kıyafetlerin gençler adına kurum tarafından seçilmesi ve gençlere yalnızca seçilen kıyafetler arasından seçme fırsatı verilmesidir. Bu nedenle kıyafet desteğinin gençlerin istedikleri kıyafeti kendilerinin almasına olanak verecek şekilde sağlanması, belirlenen miktarın ya da kıyafet çeşidinin gence verilmesi önerilmektedir.

6.5. Öğrencilerin haklara erişim konusunda sorun yaşamaları durumunda izleyecekleri prosedürler konusunda bilgilendirilmesi

Üniversiteye gelen öğrencilerin edinmesi gereken en önemli becerilerden biri, hak ihlali yaşadıklarında ne yapmaları gerektiğini bilmeleridir. Koruma kararının getirdiği haklar dışında 18 yaşından büyük her bireyin bu beceriyi kazanmış olması gerekmektedir. Bundan dolayı Bakanlığın bu konuda öğrencileri güçlendirme çalışmaları yapması önerilmektedir. Bu çalışmalarda önemli olan, hak arama sistemlerinin tanıtılması (dilekçe yazmak, CİMER'e başvurmak, ALO183'ü aramak gibi) ve öğrencilerin bu sistemlere erişimleri olduğundan emin olunmasıdır. Yılda iki defa üniversite öğrencilerinin katılımıyla online toplantılar düzenlenmesi önerilmektedir.

6.6. Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezun olmadan önce mezuniyet sonrası haklarına dair bilgilendirilmesi

Devlet koruması altındaki üniversite öğrencilerinin üniversiteden mezun olması sadece mezuniyeti değil koruma kararından çıkışı da ifade etmektedir. Bundan dolayı bu dönemde özel kapsamlı bir bilgilendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda, son sınıfa başlayan üniversite öğrencilerine mezuniyet sonrasına ilişkin bilgilendirme toplantılarının yapılması önerilmektedir.

6.7. Harçlık miktarının artırılması ve yaz döneminde ek harçlık desteği sunulması

Koruma altındaki üniversite öğrencilerine yönelik okul döneminde yemek için çift harçlık uygulaması mevcuttur. Yaz tatilinde ise yönetmelik gereği gençlere tek harçlık verilmektedir. Ancak gençler yazın KYK'da yemek için ücret ödemekte, okula gitmeseler de sosyalleşmek ve kişisel gelişimleri için dışarıda vakit geçirmektedirler. Bu nedenle mevcut harçlıkların miktarının artırılması, yaz döneminde ise ek bir harçlık desteği sunulması önerilmektedir.

6.8. Kız ve oğlan çocuklarına yönelik uygulamalarda eşit bir yaklaşımın benimsenmesi

Çocuklara yönelik uygulamalarda (telefon izni, yaptırım, romantik ilişkiler vb.) cinsiyete göre farklılık olabildiği görülmüştür. Yapılan uygulamalarda kız ve oğlan çocuklarına eşit davranılması ve ayrımcı olabilecek uygulamalardan kaçınılması önerilmektedir.

Benzer şekilde, mevzuatta çeyiz yardımı altında evlenme desteğinin sadece kız çocuklarına (koruma altında yetişen kız çocuklarına) yönelik olması ve koruma kararı devam ediyorken evlenme şartının bulunması kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenmesine teşvik gibi yorumlanmakta ve erkekler açısından adaletsiz bir durum oluşturmaktadır. Bu nedenle çeyiz yardımının cinsiyetten bağımsız olarak koruma altında kalma tecrübesi olan ve korumadan ayrılan her gence verilmesi önerilmektedir.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

HAYAT SENDE HER ADIMDA ÇOCUK VE GENÇLERİN YANINDA!

Kolaylaştırıcılar: Nurbanu Gökçebay, Hacer Özdoğan
Raporu Hazırlayan: Hacer Özdoğan

İLETİŞİM

Kızılay Mah. Necatibey Cad. No: 27/11
Çankaya / Kızılay/ ANKARA / TÜRKİYE

+90 312 229 44 46 | 0552 159 50 56

bilgi@hayatsende.org

www.hayatsende.org | @hayatsendeorg